

1. Introduktion

Susanna Leijonhufvud & Cecilia Ferm Almqvist

Att ny teknik erbjuder information och bildningsmöjligheter för gemene man står klart, vilket är intressant ur ett demokratiperspektiv. Den förändrade mediebranschen, där digital förmedling ger nya förutsättningar för människans tillgång till olika kulturella uttryck, har främst studerats ur teknisk och ekonomisk synvinkel. Vi såg ett behov av att ställa nya frågor för att förstå vilken funktion strömmad musik och andra typer av konstuttryck i strömningstjänster kan ha i människors liv, samt hur bolag som Spotify som erbjuder strömmande tjänster förhåller sig till och samspelar med sådana funktioner i människors liv. För att kunna ställa och besvara relevanta frågor i sammanhanget, krävdes att en grupp av forskare från olika discipliner samarbetade i ett gränsöverskridande projekt.

Det övergripande syftet med forskningsprojektet som ligger till grund för denna bok var att fördjupa förståelsen för meningsskapande i interaktionen människa-konst-teknik, nämligen *hur människans bildningsprocesser villkoras, utmanas och möjliggörs i och med den strömmande medieutvecklingen*. Mer specifikt var syftet att utforska bildning i skärningspunkten mellan strömmande medier, konst och användare och då utgå ifrån Spotify som ett case. För att täcka in syftet formulerades följande forskningsfrågor:

1. Hur och i vilken grad kontrollerar faktorer av teknisk, juridisk och ekonomisk art möjligheterna för meningsskapande i interaktionen mellan strömmande medier som Spotify, konst och människa?
2. Hur inverkar kvalitén på musik och annan ljudande konst som medieras via strömmande medier på möjligheterna till meningskapande?

3. Hur skapar människor mening i de strömmade sammanhang Spotify erbjuder?
4. I vilken grad är användaren, som en aktiv producent, involverad i sin bildningsprocess via de algoritmer som villkorar digitalt deltagande?
5. Vilka aspekter av styrning och kontroll av användande blir synliggjorda?

Mycket tyder på att Spotify dominerar den svenska marknaden vad gäller strömmad musikedistribution. Detta förhållande ger en unik bildningsmöjlighet gällande musik för människor i Sverige, och möjligen också för människor i flera andra länder, i takt med att Spotify etablerar sig i allt större omfattning globalt. Bildning kan beskrivas som en resa från det kända till det okända, mellan historien och framtiden, det vanemässiga och det emancipatoriska, det ofria och det fria (Burman, 2018). Nuvarande teknik möjliggör att Spotify, i egenskap av medium såväl som aktör, kan erbjuda sina användare personliga erbjudanden, samtidigt som sociala utbyten också möjliggörs genom komplexa samspel mellan människa, konstuttryck och teknik. Bredden, omfattningen och tillgängligheten för sådana meningserbjudanden gör Spotify som case mycket intressant att studera ur bildnings-synpunkt. Grundaren Daniel Ek uttrycker explicit en vision om att Spotify ska erbjuda all musik till alla vilket kan förstås som en bred bildningsideologi. Sådan ideologi inverkar på hur teknik utformas för att möjliggöra bildning likväl som att den bildning som äger rum inverkar på hur och i vilken omfattning tekniken används av den enskilda människan. Dock visar studier att strömningstekniken, som till stor del använder sig av algoritmer för att personalisera och erbjuda ny musik för lyssnaren, i många fall konformerar eller reproducerar stereotyper snarare än att öppna upp och bredda för bildning (Werner, 2020; Johansson et al., 2018; Eriksson & Johansson, 2017a). Utan att förstå hur bildningsprocesser kan konstitueras i samspel med denna teknik finns risk för att människor blir vanemässiga, ofria och passiva mottagare av konstbudskap genom ett oreflekterat deltagande i den digitala tekniken (Åker, 2018).

Mot bakgrund i ovanstående mejslades en forskargrupp fram ur diskussioner i interdisciplinära nätverk och symposier kring meningserbjödanden i strömmad musik. Resultatet blev en gräns- och disciplinöverskridande forskargrupp, nödvändig för att komma åt och försöka förstå nämnda komplexa fenomen där meningsskapande kan uppstå i sammanflätningen av människa, konst och teknik. Gruppens sammansättning utgick från musikpedagogik och involverade dessutom allmänpedagogik, musikvetenskap, litteraturvetenskap, ljudteknik samt medie- och kommunikationsvetenskap. De mångfacetterade ansatserna har givit tillgång till användares aktiviteter i samspel med strömningstjänsten, deras erfarenheter, meningsskapande och lärande samt skapat förståelse för Spotifys tekniska konstruktion. Studierna, vars resultat presenteras och diskuteras i denna bok, har bl.a. varit av netnografisk och etnografisk karaktär. Dessa studier har vidare innefattat aktivitetsobservationer och djupintervjuer med användare, studier av filosofiska texter, tidigare forskning inom området, analys av medial dokumentation såväl som styrdokument för olika samhällsinstitutioner, samt lyssningstester baserade på strömmat ljud i förhållande till meningsfull lyssning. Projektet har resulterat i fördjupad kunskap om strömmande medier i relation till bildning, vilket har varit intressant att diskutera ur pedagogiska, musikvetenskapliga, kulturellerade, medietekniska samt samhällsliga perspektiv.

Som utgångspunkt och parallella ”bollplank” har tre skandinaviska tvärdisciplinära Spotify-relaterade forskningsprojekt haft viktiga funktioner för utvecklandet av föreliggande projekt, såväl metodiskt som innehållsmässigt. *Strömmande musik – praktiker, media och kulturer* (2012–2015), situerat vid Södertörns högskola (Johansson et al., 2018) är ett av dessa projekt som involverat forskare från medie- och kommunikationsvetenskap, genusvetenskap, samt musikvetenskap. Projektet studerade hur internet influerar musikanvändning i det samtida samhället, med fokus på strömning som teknologi för musikkonsumtion, och hur dessa förutsättningar inverkar på hur musik används och diskuteras i specifika sammanhang. Studien var regionaliserad till unga människor i Ryssland och Sverige och fokuserade tjänsterna

VKontakte och Spotify. Resultaten av intervjuer och netnografiska studier visar på hur musiklyssning formas av teknologi och sätter musikanvändandet i ett större samhälleligt sammanhang. Samtida med projektet vid Södertörns högskola har Oslo universitet genomfört ett tvärdisciplinärt forskningsprojekt kring den norskgrundande strömningstjänsten WiMP, sedermera Tidal, *Clouds and Concerts: Trends in Music Culture* (2011–2015). Här har forskare från musikvetenskap samt medie- och kommunikationsvetenskap bl.a. studerat hur och på vilket sätt strömningstjänster blivit ett självklart inslag i människors vardagsliv. Huvudresultatet visar hur användande skiljer sig åt med avseende på veckodag och tidpunkt. Studierna har även kartlagt hur människor aktivt använder tjänsten genom att bygga, namnge och kurera spellistor. Resultaten visar dessutom i vilken utsträckning nya upptäckter görs. *Strömmande kulturarv: Att följa Filer i digital musikedistribution* (2014–2018) är ytterligare ett gränsöverskridande projekt placerat vid Umeå universitet där samarbete med Humlab varit aktivt (Eriksson et al., 2019). Projektet involverar forskare från kultur- och medievetenskap, etnologi, filmvetenskap och historia. Projektet tar utgångspunkt i mjukvarustudier och intar ett ”digital-humanity”-perspektiv. Fokus ligger på att försöka förstå hur Spotifys algoritmer, aggregationsprocedurer, metadata och värderingsstrategier fungerar. Vilka normer och strukturer som styr vad som erbjuds lyssnare och hur musik medieras har också varit av intresse. Spotify används som en lins för att kunna säga något om sociala, tekniska och ekonomiska processer som associeras till digital mediedistribution. Projektet visar hur Spotifys strömningstjänst är uppbyggd och fungerar för olika konstgjorda användare, *botar*. Huvudresultaten visar hur musik kan komma in i systemet och hur data genereras kring dessa musikfiler. Det multidisciplinära projektet har således kartlagt genererade data kring musikfiler såväl som data genererade av användare (i form av botar). Resultatet visar gällande användare att data genereras på ett sätt som påverkar vad tjänsten erbjuder användaren. Det är tydligt hur Spotify både erbjuder ett frigörande och en öppning mot att upptäcka det nya såväl som att

tjänsten begränsar vad som visar sig och vad som blir möjligt att hitta (Eriksson & Johansson, 2017b).

Musik och bildning

Sverige har och har haft en stark tradition av musik och bildning. Det finns många olika sätt att beskriva detta. Musik och bildning skulle kunna presenteras genom en uppdelning av vad marknaden erbjuder och vad det publika och offentliga erbjuder. Bildning och musik i Sverige kan även presenteras som uppdelade mellan det obligatoriska och det frivilliga, eller det institutionella och det icke-institutionella, alternativt mellan bildning och utbildning. Musik och bildning är mycket utbredda och djupt rotade företeelser i Sverige under hela den efterindustriella tiden med en stark slagsida mot musik och folkbildning.¹

De kanske mest framträdande manifestationerna gällande detta förhållande är *det svenska musikundret* såväl som att svenskarna är ett *sjungande folk*, där siffror tidvis har visat att uppemot 10% av befolkningen är medlemmar i någon form av körverksamhet. 1999 gav Finansdepartementet *Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi* (ESO) i uppdrag att utreda den svenska musikexporten då denna finanssektor visade sig vara av betydande storlek för Sverige (Finansdepartementet, 1999). Utredningen kom bl.a. fram till en rad tänkbara anledningar till denna svenska ekonomiska framgång – den utbredda satsningen på musik för folket. Ett av råden som utredningen kom fram till var att musikutbildning skall vara bred och att *alla*, redan i tidig ålder, bör få tillgång till musikutbildning (Finansdepartementet, 1999, s. 143). Musik- och kulturskolans expansion under 70- och 80-talet ses i rapporten som den enskilt viktigaste förutsättningen för den svenska musikexporten. Denna musikaliska folkbildning anses även vara en starkt bidragande orsak till en annan avgörande

¹ Begreppet *folkbildning*, till skillnad från begreppet *bildning*, sätter fokus på att folket, var och en, ska bilda sig själv kognitivt, i politisk, etisk och estetisk bemärkelse. Bildning, i kontexten folkbildning, är inte primärt en elitistisk angelägenhet. I alla avseenden är folkbildning, likväl som bildning avsett att förmå människor att frigöra sig från kapitalismens grepp om tanken (Burman, 2018).

punkt för musikexportens framgångssaga – ”en hemmamarknad som är kunnig och ’kräsen’” (Finansdepartementet, 1999, s.138). På de 25 år som föregick ESOs utredning hade 30% av svenskarna haft en musikutbildning på något instrument, i sång och/eller komposition utöver den musikundervisning som den obligatoriska skolan gav. Utredningen sätter fokus på just skolans och kulturskolans roll för att skapa musikalisk bildning i Sverige.

En annan ingång till musik och bildning är via den obligatoriska grundskolan. Redan vid folkskolans start 1842 fanns *sång* med som obligatoriskt skolämne (Sandberg, 2006). 1955 års läroplan utvecklade ämnet sång till skolämnet *musik*, och jazzen och populärkulturen kom mycket tidigt att bli en del av musikämnet. Därmed har gränsytan mellan populärkultur, ungdomskultur och den obligatoriska grundskolan varit etablerad under större delen av 1900-talet (Sandberg, 2006). Musikalisk bildning för den breda massan har vidare förekommit i de populära företeelserna *allsång* och *studiecirkelverksamhet* i hela landet (Lindeborg, 2005). Forskaren David Thyrén lyfter även fram de svenska *musikhusen* som en bidragande faktor till den svenska musikbildningen (2009). Även spelmannslag, folkhögskolor och privata initiativ till musikskolor som svenska gitarr- och dragspelstillverkaren Hagströms musikskola bör knytas till folkbildningen gällande musik (Brändström et al., 2012; Thorgersen, 2009). Vidare har *public service*, särskilt via Sveriges Radio (SR) och Utbildningsradion (UR), haft ett särskilt uppdrag när det gäller att folkbilda svenskarna (Lindeborg, 2005). Förutom att spela musik i radio, och därmed erbjuda så väl som guida lyssnarna till musikaliska erfarenheter, har SR även haft specifika uppdrag. Här kan exempelvis Radiokonservatoriet nämnas, vilket var en programserie som startade under senare delen av 60-talet i form av ett samarbete mellan SR, Kungl. Musikhögskolan (KMH), Kungl. Musikaliska akademien (KMA) och Skolöverstyrelsen (SÖ) (Lindeborg, 2005). En given aktör i sammanhanget är också den icke-institutionella musikutbildningen, den som människor skaffar sig på egen hand. Anna-Karin Gullberg lyfter i sin avhandling *garagevägen*, en alternativ väg till *skolvägen* (2002), som ett sätt att ut-

vecklas till professionell musiker. ”Garagevägen” visar sig, i Gullbergs studie, vara ett mer funktionellt sätt att bli en del av den kommersiella musikkulturen och musikmarknaden. Den kommersiella musikmarknaden har självklart fungerat som ett forum som starkt bidragit till musik, musikskapande och folkbildning (Gullö & Thyrén, 2019). I den digitala eran har dessa traditionella kanaler för musikutövande och musikbildning även fått sina digitala motsvarigheter såsom Myspace, Youtube och SoundCloud, forum där människor kan lära sig, skapa, dela och sprida musik (Ferm Thorgersen & Georgii-Hemming, 2012; Georgii-Hemming & Kvarnhall, 2011; Johansson, 2011).

Förutom public service, som bildande aktör, har den svenska staten på flera sätt finansierat aktörer som på olika sätt har bidragit till den musikaliska bildningen. Flera svenska scener med framförallt professionella orkestrar finns etablerade i svenska städer. Staten förvaltar även Svenskt visarkiv kopplat till Statens musikbibliotek via myndigheten Musikverket. Kopplat till detta finns även skivbolaget Caprice records som under mer än 40 år har specialiserat sig på utgivning av musik från visarkivets samlingar med specialisering mot klassisk och nutida musik, elektroakustisk musik, jazz, folk- och världsmusik, pop samt barn- och ungdomsmusik. Förutom dessa musikarkiv har de statliga biblioteken såsom Kungl. Biblioteket krav på plikt-exemplar av allt utgivet material i Sverige, även inspelad musik. Sveriges Radios tidigare arkiv Grammofonarkivet har även haft en betydande roll som bärare av kultur vad gäller inspelade musik men då inte bara från Sverige utan även från resten av världen. Grammofonarkivet kan anses vara ett musikarkiv i absolut världsklass, jämförbart med Library of Congress i Washington och BBC:s arkiv i London (Lundberg et al., 2014). Det är i detta publika och kommersiella landskap där musik och bildning flätas samman som Spotify trätt in som en aktör.

Spotify som musikförmedlare

Sedan starten, för drygt ett decennium sedan, har det svenskgrundade strömningsföretaget Spotify väckt uppmärksamhet

inom den internationella skivindustrin så väl som i finansvärlden (Leijonhufvud, 2018). 2012 porträtteras Spotifys grundare och vd, Daniel Ek, på omslaget av *Forbes* som ”The most important man in Music”. Året dessförinnan hade Spotify tagit sig in på den amerikanska musikmarknaden efter att ha byggt upp sin strömningstjänst i ett mindre antal europeiska länder under en femårsperiod. Vid tiden för denna antologi har Spotify, enligt egna uppgifter nära 250 miljoner aktiva användare världen över.² Spotify har seglat upp på den globala marknaden som en så kallad *en-hörning*, dvs. ett företag som är värderat till över en miljard amerikanska dollar (Fleischer & Snickars, 2018). Denna framgång kan ses vara en del av en vidareutveckling av svenska techföretag där Spotify tillsammans med Mojang, Klarna, och Skype betraktas som *det svenska techhundralet* (Zeidler, 2018).

Studier visar att svenskar står för det näst högsta musiklyssnandet i Europa (Internetstiftelsen, 2018). Nära 70% av svenskarna använder Spotify för sitt musiklyssnande och 40% av svenskarna använder Spotify dagligen (Internetstiftelsen, 2019). Strömning har tagit över marknaden för inspelad musik. Detta övertagande har skett på ett sådant sätt att inspelad musik inte längre är tillgänglig i form av en fysisk skiva i en skivaffär som tidigare. Inspelad musik distribueras primärt i strömmad form. På detta sätt har svenska lyssnare, i hög grad, flätats samman med strömningstjänsten Spotify, vad det gäller sitt lyssnande på inspelad musik.

Spotify har enorma kataloger med miljontals titlar och därmed avtal med de stora majorbolagen vilka utgör de aktörer som innehar rättigheterna till en majoritet av all inspelad musik som någonsin givits ut. Spotify har dessutom avtal med ISP (Internet Service Providers) och MNO (Mobil Net Operators) för att kunna leverera sina tjänster. I Sverige uppgår internetaccessen i hemmen till 98% vilket innebär mycket goda förutsättningar för ett företag som Spotify att nå ut med sina tjänster och bibehålla sin dominerande

² Enligt Spotifys kvartalsrapport för tredje kvartalet 2019 hade företaget 248 miljoner användare varav 113 miljoner betalande prenumeranter. Detta är dubbelt så många som Apple Music (Musikindustrin, 2019).

ställning som musikförmedlare till folket. Det finns naturligtvis många anledningar till att företaget har vuxit och blivit en så pass dominant aktör i landet. Förutom att användaren behöver en internetuppkoppling för att strömma, erbjuder Spotify en tjänst som dels har en mycket hög stabilitet (*robustness*) dvs. tjänsten upplevs inte ”gå ned”, ”lagga” eller på annat sätt ”krångla”. Programmet och dess infrastruktur har också en extremt låg fördröjning, *latency*, mellan användarens tryck på ”spela”-knappen och det att musiken börjar låta, vilket upplevs som ögonblickligen (Kreitz & Niemelä, 2010). Spotify har dessutom utvecklat möjligheten till en smidig interoperabilitet, dvs. att användaren kan använda tjänsten via flera olika utrustningar eller till och med ”hop-pa” mellan enheter med en nästintill sömlös förflyttning av den strömmande musiken. Förutom dessa tekniska möjligheter erbjuder företaget en användarmiljö som uppenbarligen tilltalar många (Leijonhufvud, 2018).

Att använda Spotify som case i de studier som föreliggande antologi bygger på kan förstås på olika sätt. Dels är Spotify en aktör bland andra liknande strömningsföretag såsom Apple Music eller YouTube även om Spotify 2020 har en dominant position i Sverige. Spotify, precis som liknande musikströmningsföretag, uppdaterar och förändrar sin tjänst kontinuerligt vad gäller design, teknik och kopplingar till andra aktörer. Även musikaliska innehållet förändras. Dels adderas musik från skivbolag men även enskilda musiker kontinuerligt. Dessutom plockas musik bort från tjänsten, t.ex. genom att upphovsrättsägare kan besluta, utan påföljd från Spotify, att inte längre tillhandahålla sin musik. Äldre mastringar kan bytas ut mot nya. Dessa ombytliga förändringar kan betraktas som avigsidan av tillgänglighet. Förutom potentiella förändringar i musikkatalogerna tillkommer ständigt produktutveckling vad gäller både den utrustning som behövs för att spela och lyssna till musik såväl som utvecklingen vad gäller internetuppkoppling. Nya mobiltelefoner med nya operativsystem utkommer på marknaden med jämna mellanrum, något som strömningsföretag oupphörligen behöver förhålla sig till. För användaren handlar det också om att följa med i denna uppdatering av digital hård- och mjukvara för att kunna strömma musik. Även

förändringar i gällande uppkoppling kan på olika sätt påverka tillgången till strömmad musik såväl som till andra medier (Leijonhufvud, 2018). Med avseende på alla dessa företeelser och förutsättningar för att kunna strömma musik som presenterats här ovan kan Spotify betraktas som ett generaliserbart fall vilket kan översättas även till andra strömningstjänster och andra marknader. Spotify som case behöver dock förstås även på ett annat sätt när det kommer till Sverige – som ett helt unikt fall.

Kanske är det Spotifys framgångssaga (Carlsson & Leijonhufvud, 2019; Fleischer & Snickars, 2018; Zeidler, 2018) i kombination med att Spotify är ett svensgrundat företag med sin huvudsakliga bas i Stockholm som gör att företaget har fått en särställning inte bara på den fria marknaden utan även i det offentliga rummet. Statistik från Sveriges bibliotek visar t.ex. att biblioteken har börjat avveckla tillhandahållande av fysiska exemplar av inspelad musik för att istället hänvisa intresserade till strömningstjänster. Spotify har haft draghjälp på högsta politiska nivå där svenska ministrar har fört fram företagets sak i Europaparlamentet (Leijonhufvud, 2018). Även regeringens myndighet Musikverket har haft företaget som en digital aktör på sina hemsidor för att erbjuda användare att spela musiken som Svenskt visarkiv tillhandahåller genom Spotifys tjänsteutbud. Ett sådant agerande placerar företaget som understött av högsta politiska nivå. Det kanske mest uppseendeväckande är dock Spotifys inträde i det musikutbud som public service erbjuder (Burkart & Leijonhufvud, 2019). Sveriges Radio (SR) gör reklam för företaget genom att nämna företagets namn i radiosändningar med hänvisning till var lyssnaren kan komma åt musiken som spelades i programmet. På SR:s hemsida, där lyssnare kan komma åt program efter det att programmen har sänts, ligger spellistor med programmens musik länkade till Spotify. Detta trots att SR:s officiella policy tillskriver företaget, SR, att vara helt obundet från marknadskrafter. Således innehar Spotify en direkt särställning i det svenska samhället. Denna situation gör sammantaget att Spotify både kan ses som ett fullständigt unikt case och samtidigt som ett, i viss mån, representativt case, då flera av de funktioner och företeelser som studeras också är utmärkande för andra

musikströmningsföretag.³ Dessutom är det viktigt att beakta att Spotify, likt andra företag, kontinuerligt utvecklar och delvis förändrar sin tjänst vilket gör att studier av musikströmning måste betraktas med försiktighet som något föränderligt och kanske till och med flyktigt.

Bokens disposition

Efter denna introduktion presenterar Elias Schwieler och Niclas Ekberg, i kapitel 2, en filosofisk grund för hur det är möjligt att förstå bildningsbegreppet när det kommer till den musikaliska bildning som Spotify erbjuder med sin tjänst i skärningspunkten mellan teknik, konst och människa. Kapitlet fördjupar och contextualiserar filosofiska resonemang hämtade från Martin Heidegger och Hans Georg Gadamer. Därefter, i kapitel 3, följer en presentation av Spotify som företagsidé med en tyngdpunkt på företeelsen Spotifikation, skrivet av Patrick Burkart. I det kapitlet diskuteras fem olika ideologiska dimensioner av Spotify som kommersiell företeelse; Spotify som realisering av ”Celestial Jukebox”-modellen för medieinstitutioner; trovärdighet när det gäller att uppnå ”digital sublimitet”; dess teknologiska försvinnande till en sömlös medietjänst; dess fragmentariska och socialt isolerande effekter; och dess kommersialiserade aktiviteter på marknader gällande reklam och konsumentgoods. Detta kapitel följs av kapitel 4 där Susanna Leijonhufvud för en diskussion om Spotify som i Sverige har övergått från att vara en angelägenhet för den privata marknaden och musikkonsumtionen till att utgöra grunden även för publika angelägenheter såsom bibliotek, arkiv och public service. Kapitlet lyfter ett antal dilemman som denna vändning för med sig. Bland annat diskuteras hur ett gemensamt kulturarv och arkiv byts ut mot en flyktig tjänst som kan förändras eller upphöra. I kapitel 5 lyfter Jon Allan aspekter av ljudkvalitet och komprimering i relation till musikalisk bildning. Fokus i kapitlet är att lyfta medvetenheten kring hur teknik påverkar möjligheter till lyssnande på, och upplevelser av musik. Kapitlet tar även upp

³ Se Stake (1995) för redogörelse för olika typer av case.

hur musikens dynamik har reducerats över tid och vad företeelsen *loudness war* har gjort för att bidra till denna reduktion samt vad det i förlängningen innebär för möjligheten till musikalisk bildning för lyssnaren.

Därefter följer kapitel 6, där Cecilia Ferm Almqvist, Leijonhufvud och Ekberg förmedlar resultaten av en intervjustudie med fokus på hur *varande* och *blivande* kan te sig i användandet av Spotify. Kapitlet ger en bild av hur musikalisk bildning med avseende på dessa två filosofiska företeelser kan utvecklas i en Spotify-kontext från ett användarperspektiv. I kapitel 7, författat av Ekberg fördjupas diskussionen kring teknisk och digital *litteracitet* ur perspektivet Spotify som multimodal text. Frågan om vad som krävs av användaren för att skapa bildningsmöjligheter för sig själv utforskas och landar i ett spänningsfält mellan å ena sidan Spotifys typifieringar av användaren och människans egen frigörelse mot det unika och egna som inte ska låta sig kategoriseras. I kapitel 8 återger Ferm Almqvist en utvidgning av intervjustudien presenterad i kapitel 6, med specifikt fokus på musikundervisning i samspel med Spotify. Didaktiska möjligheter och utmaningar med strömmad musik i klassrummet utforskas. Kapitlet ger en bild av hur Spotify spelar in i planering, genomförande och dokumentation av musikundervisning, liksom vilka krav denna företeelse kan ställa på lärarutbildning i musik. Kapitel 9, även detta skrivet av Ferm Almqvist, utgår från en insikt som visade sig i kapitel 6, nämligen att kvinnor till synes hade större möjlighet att göra musikaliska erfarenheter på jämlika villkor i relation till Spotify, än vad tidigare studier visat på vara fallet i musikliv och musikutbildande kontexter. Strömningstjänsten användes för att skapa musikaliska situationer på medvetna sätt bland de kvinnliga deltagarna, åt andra, men även åt sig själva. Kapitlet visar på hur kvinnor använder Spotify för att skapa världar för egen musikalisk existentiell, såväl som essentiell bildning.

I kapitel 10, presenterar Schwieler Spotify som distributör av ljudande konst, närmare bestämt poesi, och hur denna konstnärliga uttrycksform förhåller sig till explorativ bildning. Spotify

blir här en arvtagare till Sony Walkman-generationen där lyssnandet kunde följa med lyssnaren var helst hon befann sig. Genom att poesin framträder i talad form, öppnar Spotify upp för att lyssnaren måste anstränga sig att lyssna till det som ”bringar förundran” vilket knyter an till det antika Greklands avsiktsförklaring till poesin som konstform. Ekberg och Ferm Almqvist redovisar i kapitel 11 en fenomenologisk sociologisk analys av erfarenheter av att delta i föreliggande gränsöverskridande projekt. Forskningens villkor, utmaningar och möjligheter utforskas och diskuteras, med syfte att öka förståelsen för vad det kan innebära att ge sig in i ett gränsöverskridande projekt, och vilka krav det ställer på deltagarna vad gäller att lämna sin egen trygga disciplin och forma nya frågor och svar i ett okänt landskap tillsammans med andra i något nytt – tvärdisciplinärt. Antologin avslutas med kapitel 12 där Ferm Almqvist och Leijonhufvud gör en reflektion över samtliga kapitlets bidrag i relation till projektets syfte, och en framåtblick med koppling till de vetenskapliga utbildningsområden som är relevanta för bokens innehåll samt till det föränderliga samhälle där kanske en mängd andra liknande tjänsteföretag kommer att erbjuda liknande möjligheter till bildning av framtidens medborgare.

Referenser

- Burkart, P., & Leijonhufvud, S. (2019). The Spotifyfication of public service media. *The Information Society*, 35(4), 173–183.
- Burman, A. (2018). *Kultiverandet av det mänskliga: essäer om liberal education, bildning och tänkande*. Göteborg: Daidalos.
- Brändström, S., Söderman, J., & Thorgersen, K. (2012). The double feature of musical folkbildung: three Swedish examples. *British Journal of Music Education*, 29(1), 65–74.
- Carlsson, S., & Leijonhufvud, J. (2019). *Spotify inifrån: så blir man störst i världen*. Stockholm: Albert Bonniers förlag.
- Eriksson, M., Fleischer, R., Johansson, A., Snickars, P., & Vonderau, P. (2019). *Spotify teardown: inside the black box of streaming music*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.
- Eriksson, M., & Johansson, A. (2017a). Tracking Gendered Streams. *Culture Unbound*, 9(2), 163–183.

- Eriksson, M. & Johansson, A. (2017b). "Keep Smiling!": Time, Functionality and Intimacy in Spotify's Featured Playlists. *Cultural Analysis* 16(1), 67–82.
- Ferm Thorgersen, C., & Georgii-Hemming, E. (2012). Social networking and democratic practices as spheres for innovative musical learning. *Yearbook of the National Society for the Study of Education*, 111(1), 160–176.
- Finansdepartementet. (1999). *Att ta sig ton – om svensk musikexport 1974–1999*. Ds 1999:28.
- Fleischer, R., & Snickars, P. (2018). *Den svenska enhörningen: storn om Spotify*. Stockholm: Mondial.
- Forbes. (2012). Spotify's Daniel Ek: The Most Important Man in Music. Av: Steven Bertoni, January 4, 2012.
- Georgii-Hemming, E., & Kvarnhall, V. (2011). YouTube som musikalisk erfarenhet. I C. Ericsson, & M. Lindgren (s. 143–164). *Perspektiv på populärmusik och skola*. Lund: Studentlitteratur.
- Gullberg, A. (2002). *Skolvägen eller garagevägen: studier av musikalisk socialisation* [Doktorsavhandling]. Luleå: Luleå universitet, Musikhögskolan i Piteå.
- Gullö, J.-O., & Thyrén, D. (2019). *Searching for Sophia in Music Production Education: an analysis on the description of the 'Swedish Music Wonder' in Swedish music business press during the magic years in the 1980s and 90s*. Presented at the 14th Art of Record Production Conference, ARP & Berklee College of Music, Boston.
- Internetstiftelsen. (2018). *Svenskarna och internet 2018*. <https://svenskarna ochinternet.se/>
- Internetstiftelsen. (2019). *Svenskarna och internet 2019*. <https://svenskarna ochinternet.se/>
- Johansson, S. (2011). *Young People's Ideas About Music as a Career* [Doktorsavhandling]. Royal College of Music in Stockholm. (Work in progress).
- Johansson, S., Werner, A., Åker, P., & Goldenzwaig, G. (2018). *Streaming Music: Practices, Media Cultures*. New York: Routledge.
- Kreitz, G., & Niemelä, F. (2010). *Spotify – Large Scale, Low Latency, P2P Music-on-Demand Streaming*. IEEE P2P Communications Society (Proceedings).
- Leijonhufvud, S. (2018). *Liquid streaming: the Spotify way to music* [Doktorsavhandling]. Luleå: Luleå tekniska universitet.
- Lindeborg, R. (2005). *Örats skolning: Radiokonservatoriet och musikbildningsarbetet* [Doktorsavhandling]. Stockholm: Stockholms universitet.
- Lundberg, H. et al. (2014). *Ansökan för Grammofonarkivet att upptas i UNESCO:s Världsmminnesprogrammet, Memory of the World*. (Skrivelse till Svenska kommittén UNESCO, Memory of the World).

- Musikindustrin*. (2019). Johansson om Spotify, Corite, PRS mm. Av: Daniel Johansson, Publicerat 2019-10-29.
- Sandberg, R. (2006). Skolan som kulturell mötesplats. I U. P. Lundgren (red.), *Uttryck, avtryck, intryck – Lärande, estetiska uttrycksformer och forskning* (s. 35–65). Stockholm, Vetenskapsrådet.
- Stake, R. (1995). *The Art of Case Study Research*. Thousand Oaks: Sage.
- Thorgersen, K. (2009). “*Music from the backyard*”: Hagström’s music education [Doktorsavhandling]. Piteå: Institutionen för musik & medier, Luleå tekniska universitet.
- Thyrén, D. (2009). *Musikhus i centrum: två lokala praktiker inom den svenska progressiva musikrörelsen: Uppsala Musikforum och Sprängkullen i Göteborg* [Doktorsavhandling]. Stockholm: Stockholms universitet.
- Werner, A. (2020a). Organizing music, organizing gender: algorithmic culture and Spotify recommendations. *Popular Communication: The international Journal of Media and Culture*, 18(1), 78–90.
- Zeidler, K. (2018). *Det svenska techundret*. Stockholm: Pagina.
- Åker, P. (2018). Spotify as the soundtrack to your life: Encountering music in the customized archive. I. S. Johansson, A. Werner, P. Åker, & G. Goldenzwaig (s. 81–104). *Streaming Music: Practices, Media Cultures*. New York: Routledge.